

МАНДРІВКА ДО ПІДГОРЕЦЬКОГО ЗАМКУ

споруджено протягом 1635-1640 рр.

Костянтин Буркут
канд. філ. наук,
вчений секретар
Відділення літератури, мови
та мистецтвознавства
НАН України,
м. Київ

Про Підгорецький замок створено силу-силенну публікацій, різних за обсягом, жанром і якістю. Розповім про свою мандрівку до цієї архітектурної перлини східної Львівщини. Їхав я туди раннім липневим вечором маршруткою Броди–Львів. Її пасажери разом із водієм наполегливо відмовляли мене від такої авантюри, адже я хотів бодай зовні оглянути замок, наперед знаючи, що він на момент мого прибуття буде зачинений. Так уже сталося: надто багато я напланував на цей день. Проте полишати наміри не збирався, попри зауваження однієї літньої жіночки, яка особливо завзято намагалася мене спинити:

– От прийдеться заночувати у полі біля замку, надо-о-овго тоді його запам'ятаєте!

Слід сказати, що цього ж дня я збирався дістатися Львова, звідки їхав мій поїзд до Києва, тож ця подорож і справді була досить ризикованою. Ну ось і спинилася моя маршрутка, з траси до замку – зо 3 км. Йти треба ґрунтовою стежкою через поле, з неї добре видно замок, що височіє над місцевістю. «*Правильніше*, – думаю собі, оглядаючи навколишню панораму, – *було б назвати його Нагорецьким...*»

Пригадаймо історію цієї визначної споруди. На початку 1630-х Підгірці відійшли коронному гетьману **Станіславу Конецпольському**. За його ініціативою венеційський архітектор **Адреа дель Аква** та французький інженер-фортифікатор **Гійом Левассер де Боплан** проектують палац та укріплення навколо нього. Саме завдяки гармонійному поєднанню світських і воєнних рис замок і зажив слави. Але то вже було згодом. Будівництво тривало від 1635 до 1640 рр. У кінці 1640-х – на початку 1650-х тоді ще зовсім новенький замковий комплекс серйозно постраждав під час боїв, що точилися в ході національно-визвольної боротьби українського народу.

Навколишній краєвид

Північний фасад Підгорецького замку

Згодом онук Конецпольського, теж Станіслав, передав його польському королевичу **Якубові Собеському**. Уже в наступному столітті замок купляє **Станіслав Жевуський**. За часів його сина – **Вацлава Петра** – Підгірці стають головною резиденцією Жевуських. Палац суттєво реконструюють, він набуває більш світського вигляду. У 1750-х при замку Жевуський створює театр, для якого сам пише п'єси, тут же був організований оркестр, діяла друкарня. Середина XVIII ст. – золота доба Підгорецького замку. У 1752–1766 рр. неподалік від нього зводиться бароковий костел св. Йосипа, який і нині привертає увагу туристів. Згодом Підгірцями володів син Вацлава Петра – останній польний гетьман Речі Посполитої **Северин Жевуський**. Він улаштував у замку алхімічну лабораторію, що звісно не сприяло його збереженню в належному вигляді.

Від Жевуських замок перейшов до Сангушків, це вже було у 19 столітті. Під час Першої Світової війни палац був двічі пограбований російськими військами, у міжвоєнний період тут діяв приватний музей, яким опікувалися Сангушки. Друга світова також завдала замку значної шкоди, проте найбільш цінне начиння із нього встиг вивезти останній польський власник **Роман Сангушко**. Зараз воно перебуває у бразильському місті Сан-Пауло.

Буквально кілька років споруда була філією Львівського історичного музею, вже по війні її розграбували радянські військовослужбовці золочівського гарнізону. У 1949-му в замку облаштували туберкульозний санаторій. Пожежа 1956-го знищила інтер'єри палацу, вигоріло два його поверхи. До 1970-го тривали реставраційні роботи.

Санаторійний період Підгорецького замку завершився у 1996-му, наступного року його передано Львівській галереї мистецтв, що нині носить ім'я визначного культурного подвижника **Бориса Возницького**, який врятував чимало українських пам'яток.

Прошу вибачення у терплячих читачів за те, що в цьому історичному екскурсі доводилося стрибати через десятиліття, а то й століття. Намагався розповісти про основні віхи життя видатної споруди. Знаю, що тексти на кшталт наведеного змушують дещо нудьгувати, проте без таких описів також не обійтись.

Додам, що Підгорецький замок любили кіношники. Польський режисер **Єжи Гофман**, наприклад, знімав тут фільм «Потоп», що номінувався на Оскар. Найбільш відомими із радянських стрічок, що створювалися в Підгірцях, були, мабуть, «Д'Артаньян і три мушкетери» та «Дике полювання короля Стаха». Останню поставлено за однойменною повістю **Володимира Короткевича**. Вона, як на мене, є однією з наймоторошніших за атмосферою кінокартин СРСР. Підгорецький замок у ній «зіграв роль» похмурого і зловісного дому Яновських.

У сонячну ж погоду замок значно привітніший, з його схилів відкривається дивовижна панорама околиць. Вечері немає натовпу гамірливих туристів, можна спокійно оглянути цього величного свідка далекої давнини; пахне травою і гноєм, цвіркать коники – ідилія! Задля того щоб нею насолодитися, сюди варто було приїхати, нехай я й не потрапив до колишнього чертогу польських шляхтичів.

А на поїзд все ж таки встиг, але то вже інша історія... ■